

CAP. III. *Ubi sanctum corpus exceptum positum fuerit : et qualiter deinde retro altare sancti Benedicti locatum sit.*

Namque monasterii ante fores genitricis in aula,
Ista sub immenso gerebantur munere Christi :
Dum fieret sanctum templum proprio sub honore ;
Quo placidus demum migraret jure sepultum,

Præstante Rege regum, et Domino dominantium Jesu Christo, bono et benigno Salvatore mundi : qui eum Deo Patre, et Spiritu sancto vivit et regnat Deus per infinita sæcula sæculorum. Amen.

Masculus atque simul veniens quod femina adiret,
Interea placuit defluxa temporis urna
Inde levare sacrum corpus, digneque locari
Post altare pii Patris sancti Benedicti :
Quo meriti pleno cultu veneratur honoris,
Assiduis signis virtutum rite coruscans.

DE TRANSLATIONE SS. MARTYRUM GEORGII, MONACHI, AURELII ET NATHALÆ

Ex urbe Corduba Parisios,

Vide inter Opera S. Eulogii, Patrologiæ tom. CXV, col. 939.

DE MIRACULIS SANCTI GERMANI LIBRI DUO,

Auctore eodem AIMOINO monacho.

(Apud Mabill. *ibid.*)

INCIPIT EPISTOLA AIMOINI MONACHI.

Studiosis in Christo piisque lectoribus salus et pax perennis ab Jesu omnium dominatore dominantium.

Quoniam non saturatur oculus visu, nec auris auditu, siquidem pertransibunt plurimi, et multiplex erit scientia ; hunc libellum miraculorum domni nostri Germani, elucentibus promicantem insignibus, per aliquorum manus minime dubito revolvendum. Hæc priscorum temporibus Danorum, Ragenarii scilicet ejusque sociorum, meritis ipsius sancti pontificis superno favore mundo concessa, ad aures usque serenissimi regis Caroli digna passim relatione pervulgata fluxerunt. Quibus ille gavisus, veluti eorum pretiositate se regnante munificentior redderetur orbis, mandavit ea solerti diligentia notari, atque ecclesiastico jure catholicis paginis aggregari. Tunc namque memorati sancti Præsulis Cœnobio præerat domnus et abbas vir venerabilis Ebroinus ^a, Pictavensis ecclesiæ sedis episcopus. Hic regali censura injunctum sibi negotium quomodo perficeretur incumbens, duobus hoc delegavit agendum ejusdem

nostræ congregationis fratribus, maturitate pariter ac scientia provecis : qui pro sui quisque sensus ubertate seorsum scribentes, ediderunt exinde singuli singula opuscula. Quod utrumque a præfato domno antistite Ebroino aliisque recitantibus approbati placuit [*f. non placuit*], sed alterum alteri utcumque præferri. Idcirco mansit amborum inusitatus labor usque ad tempus domni Gozlini ^b ejusdem loci præcipui Patris. Quod cum sibi jam aliquorum quidem post tempus annorum ita compertum fuisset, præcipit mihi non ut sapientiori, sed ut manuali potius fratri, quatenus unum et duobus coadunarem corpusculum. Tantum ut si qua prosus invenirem superflua, reciderem : quæve minus compta, florentioris styli venustate, nihil extra veritatem faciens, polirem. Quod ego fateor non viribus, nisi cœlitus datis, aut ingenio tumens arripui ; sed magis obedientia tanto primati debita fidens suscepi : merebarque mihi noxam criminis, si jubentis domini jussa prosequi negligerem.

INCIPIT PROLOGUS AIMOINI MONACHI.

Sicut laude dignos credimus eos, qui gesta vel miracula sanctorum, quæ divina virtus per eos operari dignatur, ad ædificationem fidelium scribere satagunt : ita absque dubio scimus culpam illos, qui præ desidia ac torpore mentis ea litteris tradere ad profectum negligunt futurorum. Jam veluti a summo quotidie ad amorem Dei studiumque bene vivendi excitantur plurimi, legentes in libris facta sanctorum Patrum, eorumque ac si præsentia sacra cernentes

miracula. Proinde unusquisque talenti donum habens timeat, ne forte audiat quod ille malus servus, qui acceptam pecuniam ac male humo defossam, ad Dominum sine usuræ lucris reportare non formidavit. Hoc non solum sponte agendum, verum etiam et cum injungitur, summopere injungentis est imperio parendum. Plura quidem ac stupenda dignaque relatione omnipotens Deus per eundem beatum Antistitem præteritis nostrisque dignatus est patrare tempori

^a Erat is summus capellanus Caroli regis, ut notavit Sirmondus ad capitulare tertium Caroli Calvi in Verno palatio habitum præsidente Ebroino.

^b Et is Caroli Calvi cancellarius fuit post Ludovicum abbatem, dein mortuo Carolo episcopus Parisiensis, de quo rursus infra.

bus, quæ ob inertiam silentio sunt pressa, atque per incuriam scriptorum omissa. Tunc vero ea quæ noviter cunctarum rerum Conditori gratia ejusdem sanctissimi viri placuit operari, auxiliante Domino et ipsius sancti juvantibus meritis, jubente domno rege Ebroino antistiti ejusque monasterii rectori,

licet incompto atque inerudito, veraci tamen ac fide-
li sermone læti conamur perstringere, et ut veraciter sunt gesta, atque etiam in populo Nortmannorum jam vulgata tam præsentibus quam futuris legenda relinquere.

INCIPIT LIBER PRIMUS.

CAPUT PRIMUM.

Anno incarnationis Domini Jesu Christi octingentesimo quadragesimo sexto, regis autem præcellentissimi Caroli sexto, cum regnum Francorum post obitum domni Ludovici imperatoris varias divisum esset in partes, et peccata populi crescerent, sanguisque sanguinem tangeret; Deo permittente, flagitiis quidem exigentibus actum est nostris, ut exteræ nationes e propriis egrederentur sedibus, videlicet gens Danorum, qui vulgo Nortmanni, id est Septentrionales homines appellantur: et superbo tumantique corde cum valido navium apparatu Christianorum fines intrarunt, qui huc illucque furentes, atque cum magna superbia cuncta gyrantes, cæperunt vastando per diversas insulas maris, donec nemine sibi resistente fluvium Sequanæ ingressi, Rotomaco [*Rouen*] sorte incredibili applicarent. Cumque in eadem civitate aliquantis per demorantes, regionis principes (quod absque ingenti contritione cordis effari nequivimus) ad bellandum pigros timidosque adverterent; exeuntes, a navibus, longe lateque diffusi, cæperunt utriusque sexus multitudinem trucidare, captivare, villas, monasteria, ecclesiasque depopulando cremare, totamque suæ libidinis immensitatem cum omni crudelitate in populum Deidebachando exercere: quousque ad locum, qui vocatur Caroli venna^a, ventis velisque suæ malignitatis justo Dei judicio secundantibus, ultra spem securi navigando venirent. Tunc gloriosus princeps rex Carolus, quia propter subitaneum eorum ascensum ex toto non poterat, convocata aliqua sui exercitus parte, venit primum^b ad monasterium Macharii Dionysii, ut ejus orationibus fultus, securius contra Dei suosque pergeret inimicos. Deinde ut erat, uti adolescens, animo armisque strenuus, ad supra dictum locum pugnaturus accessit; paratus non solum dimicare, sed etiam pro fide, proque de-

fensione sanctæ Dei Ecclesiæ laudabiliter mori. Cujus adversarii cognoscentes adventum, deverterunt ad alteram prædicti fluminis ripam, ubi quædam parva tantum pars populi erat: quibus confestim in fugam versis, in insula quadam ejusdem fluvii ad opprobrium Christianorum plus minus indecim captivos subdibus suspenderunt, multosque alios per domos et arbores confixerunt, atque nonnullos per villas camposque miserabili insecutione trucidantes peremerunt: ipsoque sacratissimo Paschali festivitatis sabbato Parisiis pervenientes, vacuum penitus ipsam urbem quondam populosam, et omnia in circuitu illius monasteria a suis habitatoribus deserta repererunt. Timor siquidem et metus universos invaserat, ut puta merito iniquitatis divino enudatos auxilio atque ideo mundanæ defensionis destitutos solatio. Quis, rogo, non doleret, antequam bellam committeretur, fugatum exercitum; antequam jaceretur sagitta, confossum; ante scuti collisionem, ignominiose subactum? Universorum namque ordo penitus in Ecclesia confusus atque a bonitatis studio permutatatus, hoc ipsa privatione bono usque ad existii fomitem digna satis ultione promeruerat. At pius Pater justus, delinquentium semper corrector, correctorumque clemens susceptor, non hoc intulit ut nos ob innumera delictorum nostrorum pondera crudelis damnaret, sed ut per immensam suæ largitatis benignitatem afflictos emendaret. Tunc, proh dolor! sacratissimum beati Germani corpus de suo effossum sepulcro, in possessionem quandam ejusdem Ecclesiæ, quæ Cumbis^c dicitur, delatum est. Sed quæ facundia quive sermo exponere potest, qualis dum hæc agerentur, quantusque in eadem Ecclesia existit luctus? Senes itaque ac juvenes, pueri flebant et infantes, utpote nemo sese a lacrymis temperare valens. Similiter et aliorum corpora sanctorum in eodem pago degentium extumulata, atque per diversa sunt loca deportata, exceptis duntaxat membris Macharii Dionysii sociorumque ejus martyrum: quæ licet a

^a Caroli-venna, id est Caroli piscatura. Carolus Calvus in diplomate pro monasterio S. Dionysii apud Sirmondum in Notis ad Capitula: *Et solitum censum de venna, quæ est super fluvium Loch in pago Tellau, etc.* Caroli-venna locus erat prope Rioilum, a Carolo Martello piscatura instructus, ut constat ex litteris Ludovici Augusti, quas postea huic loco illustrando referemus; nec longe aberat Cella S. Germani, ex sequenti capite 6. Hinc colligimus fuisse locum illum, qui hactenus nomen hæsit vernacule *Chalevanne* ad Sequanam, paulum supra oppidum S. Germani in silva Ledia: a quo loco non longedistat vicus Rotoialus, seu Rioilus, vulgo *Rueil*; et Cella sancti Germani, *la Celle*. In quodam chartulario nostro Germanensi exstat *Arbitrium Roberti Abbatis S. Victoris datum anno 1253*

in gratiam Germanensium contra Dionysianos, de molendino Caroli-vennæ ante annos duos ab illis erecto, et in Dionysiano item chartulario diploma Philippi tertii Francorum regis, quo justitiam *altam et bassam apud Caroli-vennam* monachiis Dionysianis cedit.

^b Vides jam tum in more positum fuisse, ut rex Francorum bellum præliumve suscepturus S. Dionysio coram se suumque exercitum commendaret, quod posteri religiose observarunt. Lege caput 20 libri II de miraculis S. Dionysii infra ad annum 784.

^c Cumbæ villa, *Combes la ville*, vicus in pago Briegio, sexto milliari a Lutecia Parisiorum, olim de jure monasterii S. Germani in codice Irminonis abbatis.

suis fuerint abstracta sepulcris, propter tamen regis præsentiam, non sunt tunc ad alia loca a transire compulsæ. Statuerat quippe rex populo videlicet a se labente, ut vel jam dicti sancti martyris monasterium defenderet, eo quod divæ memoriæ genitor illius eum, cum esset parvulus, eidem sancto speciali traditione commendasset.

CAPUT II.

Hoc interea juxta narrationis ordinem inseratur, quod dum sanctum ejus moveretur corpus, cunctipotens Dominus dignatus est ostendere. Nam dum in effossione ipsius, et quomodo portari deberetur unanimes intenti essemus, cereis pro reverentia accensis, casu accidit ut unus, quem puer incaute tenebat, e manibus ipsius labens rueret, totoque privato extingueretur lumine : quem cum a solo idem puer cum omni velocitate levasset, lumen amissum ab altero mutuare cupiens, meritis tanti patroni actum est, ut statim in manibus ejus cereus illuminaretur extinctus. Quod quidem mirum, nec ab re tamen ducimus, si ibidem ignis divinus resplenduit, ubi, quamvis lugubre, filius venerabatur lucis. Unde qui aderant universi gratias Deo referentes atque præclara pontificis merita collaudantes, cœperunt magis magisque in psalmodiis Deique laudibus esse devoti, quousque opus, licet triste, consummaretur honeste.

CAPUT III.

Num visio illa quæ aliquibus ipsius monasterii fratribus eadem nocte, qua beatissimum ejus corpus effossum est, antequam aurora subsequentis appareret dici, ostensa est, ut non dicatur omitti debet? Cum ergo ad fluvium Sequanæ sua quæque ad naves ferentes, prima ipsius noctis vigilia quidam perrexissent fratres, indeque ad monasterium jam remearent, apparuit eis secumque etiam comitantibus famulis tam immensus claritatis splendor super eam ecclesiæ partem, qua ejusdem sanctissimi viri corpus positum erat, ut claritati æquaretur diei, eademque ecclesia veluti igne supposito videretur cremari. Qui cum intra se nimium mirarentur, et eorum corda hujuscemodi considerationes stupefacta hærent, visio paulatim deficiens disparuit. Pervenientesque ad monasterium sciscitati sunt, si aliquis Fratrum ea hora cum lumine super ipsam fuisset ecclesiam. Nemine tamen qui fuerit reperto, cognoverunt visionem angelicam divina virtute meritis sancti patratam, qui sua migratura ossa piosque cineres talis sibi claritatis concessa gratia invisere curavisset.

CAPUT IV.

Illud quoque insigne miraculum, quod ante biennium quo hæc acciderunt, cuidam monacho ipsius monasterii ætate moribusque grandævo ostensum

^a Lege tamen translationem Reliquiarum S. Dionysii in libro III de Miraculis S. Dionysii infra ad annum 784.

^b Cella Equilina dicitur in codice Irminionis, quod

A est, minime oportet silere : cujus exempla actusque eximii si sequantur, plurimum prodesse poterunt ad salutem. Vidit isdem quadam nocte positus in sopore, beatum Germanum quasi suo egredientem de sepulcro, expeditum atque ad iter agendum præparatum. Qui veluti sciens eundem esse beatissimum Dei famulum, interrogavit humili voce, quo tali processu abire disposuerit. At ille migraturum se ex eodem loco respondit. Quem rursus animo quidem timenti interrogans ait : Domine, et si tunc abieris, nos tantilli tui servuli quid postea faciemus? Cui quasi tristi vultu et cum magno more, ut eidem fratri videbatur, ait : Et vos ex isto migrabitur loco, attamen vere cognoscetis quoniam et ego revertar, vosque miseratione divina simul cum tempore disposito remeabitis. Quam visionem verissimam fuisse, ea quæ consequenti fine sunt completa declararunt.

CAPUT V.

Nec illud quod cuidam in eadem ecclesia revelante Christo patefactum est, et silentio præterire debemus : quoniam dum prædicamus talia, excitantur audientium corda ad melliflua sanctorum deprecanda suffragia. Quidam vero religiosus ejusdem monasterii frater, cum alii completorio peracto festinarent ad requiem, quo fessa post diæ laborem corpora lectulis reclinarent, sesse ille ante sepulcrum beati Germani peculiaris orationis causa projecit. Cumque diu cœlorum ac totius mundi Dominum pro suis exorans delictis, opem beati Germani cœterorumque sanctorum intento corde fidelibus cunctis deposceret (jam enim frequens paganorum rumor ad nostras certissime percrebuerat aures), ante quindecim fere dies adventus illorum hæc mirabilis sibi ostensa est visio. Nam ab oratione qui jacuerat surgens, apertis vidit oculis, ut olim totum mundum Pater Benedictus, sepulcrum beatissimi Germani veluti patefactum, ipsumque sanctissimum corpus indisruptis vestibibus indutum, atque ministerio ut fuerat divino in ipso sarcophago ordinate compositum, quemadmodum ipse post paululum omnesque qui simul adfuimus, dolendum inspeximus. Sic Dominus, suo dilecto sanctusque Germanus ostendere voluit, quod in brevi peccatis facientibus nostris erat implendum. Nec visio prius quam visionis sequentia omnibus panditur.

CAPUT VI.

In memorato denique Caroli-vennæ loco ipsi Nortmannorum populi se victores seque superiores esse conspicientes, dum adhuc morarentur, exeuntes a navibus Cellam nostram, quæ contra vel secus eundem locum posita est, cursu prope festinantes intraverunt. Unde miraculum quod illic tunc factum comperimus, optimum si narretur putamus. Namque in eadem Cella b ecclesiis apostoli Petri almique

non longe sit a silva Equilina. Hæc est Cella, quam Wardremarus Abbas S. Germano dedisse memoratur, hactenus de ure Cœnobii nostri vulgo *la Celle*.

Germani ignem terque quaterque supponere nitentes cum defecissent, eas incendere amborum meritis non valentes, claustra ejusdem Cellæ tandem egressi, horreum quod ibi erat juxta positum cremaverunt: ex quo tantus flammarum globus aeris alta petens ascendit, qui quasdam arbores ultra etiam jam dictam Cellam virentes incenderet, ipsas vero ecclesias intactas integras ut erant relinqueret. Cum insuper ventus australis validissime flaret, totumque fere incendium eandem in partem projiceret, illico septentrionalis e regione spirans intumuit: atque in alterius partis latus australem mira conversione reflectens, omnem vim pariter retorsit. Ita mirabilis Deus, qui famulos suos secum fulgentes in cœlis semper mira communi pietatis gratia operatur in terris.

CAPUT VII.

Cum igitur sabbato paschali diffusa navium classis Parisius, ut supra relatum est, pervenisset, in crastinum cum suos jam sol lucifluos emitteret radios propria totum illustrans lampade mundum, e navibus prorumpentes, ipsam civitatem, ut præmisimus, vicinamque suburbana absque habitatoribus repererunt: ingressique monasterium beatissimi Germani, Dei fanum residuumque ecclesiæ, quod securitatis damno remanserat apparatus, contaminare, pollutisque manibus cœperunt destruere. Sed quia Domino miserante nec ibi virtus defuit ejusdem sanctissimi Patris, minime debent reticeri, quæ tunc illic totius mundi Creator ad laudem sui nominis gratia ipsius pontificis ostendere dignatus est miracula. Quæ quia nemo nostrum interfuit, penitus ignorabamus: postea tamen a fidelibus missis Ludovici Bejuvariorum regis, Kobbone videlicet aliisque quos ad principem Northmannorum Horich nomine legationis causa direxerat, ea cognovimus: qui nobis illa fideliter narrauerunt, quemadmodum ipsi (ut testati sunt) coram Horich præsentibus ex parte viderunt, atque ex parte ab ipsis qui tunc in ipsa ecclesia, quando hæc gesta sunt, simul aderant Christianis audierunt. Nam cum trabes ecclesiæ miserrimus ille populus, quia erant abiectæ, et idcirco habiles navigio, incidere tentavissent; tres ex maligno eorum numero ante altaris crepidinem beati Stephani, invalidi totius virtutis robore ruentes ceciderunt, atque confracti incredulas Deoque odibiles animas aliis timore percussis exhalantes, perpetuas descenderunt ad umbras, ubi edax vermis eorum non morietur, et nimius eorum ignis non exstinguetur.

CAPUT VIII.

Cumque illud Dei templum a trabibus ita cessatum totumque simul depopularentur monasterium, accidit ut unus eorum etiam apud eos nefandissimus ad confessionem domni Germani strinctum gladium polluta gestans manu (mira quidem dicentur) deveniret, columnamque marmoream, quæ ibidem

orantibus ad dexteram sita erat, tredecies totiusque corporis adnisi veluti capulans hostem percuteret. Cui continuo ita manus dexteræ, qua columnam ipsam inciderat, virilitas evanuit, ut post illum diem (quemadmodum idem Kobbo vidit, qui et eas incisiones nobis ignorantibus præsens ostendit) usque ad infelicem ejus ex hac vita discessum semper immobilis aridaque et ut fuerat extensa permaneret: manubrium vero ferri ita manu compaginatam inhæserat, ut nunquam ab ea aliquo ingenio vel arte nisi cum cutis parte avelli potuerit. Qui tamdiu nimia vexatione compatiens corporis cruciatus est, donec miserrimam finiret vitam, plenus indignationis et iræ, manibus dæmoniorum devector ad tartareas sedes cocyti fœtidumque lacum averni.

B

CAPUT IX.

Operæ præmium fore credimus, si et illud magnum narretur miraculum. Igitur dum ipsum sanctissimum oratorium a crudelissimi impie violaretur turba, tanta subito nebulæ est densitate repletum, ejusdemque obsceni violatores ita divini judicii cæcitate percussi, quatenus illud metu ac tremore nimio pavefacti linquere cupientes, vix ostia vel fores per quas intraverant invenire valent. Sicque in oberrando diutius fatigati, tandem erumpentes quantocius effugerunt, tali ab illo die tantoque pervas terrore, quo non ausi ulterius essent quacunque fœditate ipsam contaminare ecclesiam. Insuper et ita dysenterici morbo exinde (ut est vulgatum) sunt afflicti, ut dum quotidie morerentur, nullus ex tanta

C

multitudine se putaret evadere.

CAPUT X.

Interea simulato languore, legationis causa dirigunt ad præcellentissimum regem Carolum, ut eos cum pace fideles suscipiens, ad propriam dato regni tributo redire permetteret patriam. His ita placitis, rege quidem nolente, principibus tamen quibusdam (ut fatebatur) muneribus læsis, Ragenarius dux eorum, cunctique principes ad regem, qui tunc in monasterio Macharii Dionysii residebat, adducuntur: per deos, perque ea quibus maxime se protegi ac salvari putabant testantes numima vel arma, quatenus nequaquam ulterius vel fines sui regni nisi fortasse auxiliatores intrarent aut contingerent. Qui ita dimissi atque pro sui evasione quam minime speraverant gavis, pariter quo venerant accepta auri argentique imposita summa læti redierunt: sed revertentes, morbo quo in prædicta ecclesia percussi fuerant quotidie deficientes cruciabantur, cruciatique nequissimas miserabiliter animas exspirabant, nemine quos secum habebant Christianorum hujusmodi plagam sentiente. In quibus omnibus Dei est consideranda potentia, ejusque pietas amplectenda, qui tam misericorditer salvat innocuos, tamque terribiliter sanctos suos mirificando punit profanos.

D

CAPUT XI.

Quid in eadem ecclesia, postquam major pars

fratrum ab exsulatu reversa fuit, gestum est silentio premere non debemus. Necdum enim sacratissima beati viri ossa ad proprium fuerant reportata sepulcrum. Una namque noctium, custodibus ejusdem ecclesiae dormientibus, antequam fratres ad referendas Deo laudes more solito exitarentur, auditur ab eisdem coram altari sancti Stephani strepitus dæmoniorum ingens, veluti hominum multitudo ad aliquid putaretur discurrens. Qui confestim surgentes, et cum lumine totam ecclesiam circumeuntes cum neminem reperissent, intellexerunt fraudem fallaciamque dæmonum fuisse; qui nimirum dolabant se expelli a sanctis sedibus templi, in quod, dum a perfidis permissum fuerat pollui, haud dubium quin aliquantulum juxta illud: *Et pilosi saltabunt ibi* (Isa. XIII, 21), intrandi licitum habuerint. Postquam autem sacri ejus cineres relati atque suo loco Christo favente sunt restituti, nihil tale in eadem basilica ipsius sanctitate promerente auditum est.

CAPUT XII.

Siquidem Ragenarius dux auctorque totius memorati mali, ante profanum Horich Nortmannorum principem cum ingenti superbia veniens, ostendit ei quod secum hinc asportaverat aurum argentumque multum: dixitque quod opinatissima Parisius civitatem captam haberet; quodque mansionem Germani senis, quæ in eadem terra decentissima haberetur, intrasset; insuper et quod omne Caroli regnum sibi ratione tributis subjugatum haberet. Horich autem dum talia non crederet, jussit jam dictus Ragenarius partem incisæ trabis monasterii domni Germani, seramque portæ Parisiacæ urbis ante eum in testimonium adduci. Præterea retulit ei quam bonam quamque fertilem uti omnibus repletam copiis invenisse terram: populum vero eam incolentem, ad dimicandum pavidum ac trementem: referebatque dicens quod majorem ibi mortui quam viventes haberent virtutem, nullumque invenerit sibi resistentem, præter Germanum senem mortuum. Hæc cum diceret, tremens illico ac pavens corruit in terram, atque terrificæ cœpit voce clamare, Germanum coram assistere, eumque se baculo quem manu gestabat graviter flagellare. Quod videntes Horich scilicet universique sibi assistentes, ipseque Kobbo Luduwici regis illuc directus legatus, ex hoc quod acciderat stupore nimio permoti admirati sunt. Idem vero Ragenarius sic humiliatus ac repente contritus, aliorum manibus cito sublatus recessit. Qui maximis per triduum tormentis ignominiose afflictus, præcepit tandem unam auream suæ similitudinis statuam fieri, atque per eundem Kobbonem Germano seni deferri, spondes se, si evaderet, Christianum deinceps futurum, Deumque Christianorum indubitanter crediturum; sed quia non erat ex ovibus Christi, idcirco quod petebat obtinere non meruit. Ita prorsus inflatus, quemadmodum nobis idem Kobbo manifestum fecit, ac totus turgidus exstitit, ut nec audibus, nec visus, nec odoratus, vel

A gustus in ejus corpore discerni potuerit. Sicque diffusis ad postremum visceribus medius crepuit, vitamque miserimus mane finivit. Statua vero sacris oblationibus indigna, a quibus delegata fuerat retenta, veluti immundissima a mundissimo cordium inspectore refutata remansit.

CAPUT XIII.

Sed adhuc qualiter qui residui fuerant ex hac defecerint vita, prosequendo narremus. Ad eo sane die, quo monasterium almi præsulis Germani ingressi sunt, donec pœnaliter cuncti interirent, ita, ut diximus, turgenti sunt (Kobbone teste) viscerum inflatione percussi; quatenus omnis eorum cœtus etiam in patria quotidie moriens periret, præter quos Horich postea jussit occidit. Timens etenim ipse ejusque optimates et populus pariter universus hujusmodi morte pessima damnari, præcepit omnes qui residui erant, exceptis paucis fuga lapsis, quos nec mortis credimus evasisse exitium, decollari: eorumque capita veluti satisfaciens morbo, Christiano qui captivus illic erat populo tradi. Nam ita clades ingrassata Deo permittente sæviebat in plures, ut pene quicumque morbidum tangeret, exemplo eodem ad tactus morbo et ipse deficeret. Insuper jussit cunctos captivos qui Christianitatis vocabulo censerentur, in regno suo perquiri, eosque cum libertate et honore absque alicujus contradictione in suam patriam reverti. Qui etiam hæc et alia ultra quam sint inserta dicebant. Nos tamen ea quæ a videntibus percepimus, solummodo ponere disposuimus; magnum satis habentes, quod victoriam quam populi multitudo, communi obstante crimine, ex inimicis habere non potuit, beatus Germanus inclytus meritis, gloriosus miraculis, apud Deum tali donatus triumpho obtinere promeruit.

CAPUT XIV.

Quia vero duce Christo hucusque signorum dulcedinem sequentes processimus, nunc ordinem quo ipsius beatissimi corpus relatum sit dicere aggrediamur, his præmissis quæ in villa Cumbis accedentibus infirmis, ejus patrociniis donata cognovimus: quæ quo magis narrantur, eo amplius juvat a piæ narrationis tramite non discedere. Igitur cum quidam puer Dagenus nomine, ex familia ejusdem monasterii, surdus et mutus, omniumque membrorum officio destitutus, ad præfatam villam auxilio parentum deportatus fuisset, ita est subito meritis ipsius gloriosi pontificis pristinae redditus sanitati, ut et loqueretur pariter et audiret: et qui paralyticus manibus dejectus venerat alienis, ovans ac lætabundus tribus in se miris ostensis, propriis jam cœpit ire vestigiis. Namque a terra post paululum incolumis surgens, eum magna cordis alacritate illis qui aderant aiebat: Ecce, ecce adest beatus Germanus, per quem me totum Deo gratias agnosco curatum.

CAPUT XV.

Nec illud omitti debet, quod Christus ad laudem et

gloriam famuli sui largiri dignatus est, quod etiam audientibus proficere credimus. Fuerunt itaque in eadem villa duæ puellæ, longo tempore sic febribus valde vexatæ, ut vix jam pedibus incedere valerent, quibus nec ulla medicinæ ars eatenus potuerit subvenire. Quæ cum fiducia magna ad eandem ecclesiam in qua sanctissima ejus membra posita erant pergentes, petierunt a custodibus ut saltem sub tanti pontificis venerabile corpus eis transitus præberetur. At illi fidem illarum plenam considerantes, promiserunt eas sicut humili petebant prece transire. Nec fides præmium distulit. Ita sane ipsius sancti corporis transitu feretro ab eadem infirmitate mox curatæ sunt, ut nullam exinde molestiam per idem tempus ulterius paterentur. Ergo mirabilis Deus in sanctis suis, qui non solum eos in præsentibus gratiarum donis mirificat, verum et post mortem tantis beneficiorum muneribus eorum meritis largientibus præstitis miraculorum glorificat signis.

CAPUT XVI.

Post hæc cum ejus sacratissimum corpus a suprascripta villa Cumbis ad monasterium reportaretur; quod tunc in via actum est manifestare placet in populis. Tanti denique præsulis beatissima membra monachis cum laudibus et hymnis ad proprium referentibus locum, contigit ut cereus qui præferbatur ardens, validissimo flante vento, etiam in laterna in qua positus erat, exstingueretur. Dumque cum equo ad villam quis propter ignem qui rursus debuisset accendi ire voluisset, cœlitus effulsit, ut omnibus qui aderant, tanquam extinctus non fuisset, in eadem laterna rutilans appareret. Unde ad hujus rei testimonium in eodem loco a fidelibus crux lignea^a ponitur: ut quod ibi tunc gestum est, quodque priusquam ad monasterium perveniretur geminatum miraculum, a transeuntibus futurisque non ignoretur generationibus.

CAPUT XVII.

Ventum est autem non paucis sanatis infirmis cum magnificentia et honoris obsequio ad Theodasium^b ejusdem sancti villam: unde sequenti die comitantibus rursus virtutum prodigiis gratanter egressi, venerunt psallentes rectoque itinere gradientes usque ad fluvium qui vulgo dicitur Biber^c. Quo transmisso venerabilis præsul et abbas ipsius monasterii domnus Ebroinus obviam venit, multique utriusque sexus, diversi gradus et ordinis cum crucibus et cereis, reliquoque sanctissimo apparatu cum eo: plebs quoque civitatis villarumque circumquaque non modica, cum omni alacritate ac devotione cordis universi currentes. Nam clerici magna cum voce Deum laudantes, singultu interdum quantiente psallebant: populi autem nunc præ immenso gaudio lacrymas fundentes, nunc vero præ cordis

^a Crux ista inter Quinciacum et Villam-Novam S. Gregorii collocata dicitur.

^b Theodasius, *Thiais*, vicus hactenus cœnobio Præsentensi subjectus, altero milliari supra urbem, haud

jubilo exsultantes, innumeras Deo gratias referabant. Nec uberior mœstitiæ fletus in transmigracione, quam lætitiæ exstitit in reversione. Præfatus itaque antistes, aliique ad hoc delecti sacerdotes nobilesque viri, sacratissimum ejus corpus propriis humeris vicissim gestantes, reliquis omnibus ante et post feretrum cum laudibus et hymnis tripudiantibus bajulantiumque vestes attingere festinantibus, ad propriam deportaverunt ecclesiam. Cumque ad primam monasterii portam pervenisset, cœperunt hymnum *Te Deum laudamus, te Dominum confitemur*, cœlo resonante ante ipsum decantare, ponentes eum super altare sancti Stephani in eadem ecclesia principali. Ubi tandiu mansit, donec translationis ejus festus dies, quæ octavo Kalendas Augusta celebratur, adveniret. Tunc accedens memoratus abbas domnus Ebroinus episcopus, tulit illum, et collocavit in suo sarcophago cum metu et nimia diligentia benedictibus universis qui aderant ac laudantibus Deum.

CAPUT XVIII.

Denique postquam ejus sacratissimum corpus in suo est collocatum sepulcro, illam visionem silendo præterire non debemus, quæ cuidam fratri nostro in eodem cœnobio quadam nocte revelata est. Videbantur enim illi in sopore posito omnes fratres ipsius monasterii stantes in choro vestibibus induti solemnibus, loquentes ad invicem quasi de his quæ acciderant malis: respicientesque contra orientalem ejusdem ecclesiæ partem, viderunt beatissimum Germanum veluti in habitu militari ante altare sancti Stephani galeatum atque mirifice loricatedum stantem, et uti ex campo certaminis armigeratum fessumque venientem: aspiciensque cunctos, interrogavit usitato gentis nomine, ubi essent vel quo abiissent Nortmanni ipsius templi violatores, patriæ dissipatores, qui sua aliorumque sanctorum membra effodi compulissent. Cui humili satis (ut decebat) responso dixerunt, quia recessissent. Tunc venerabilis Pater, Bene, inquit, et Deo gratias respondit. Deinde in sedili quod ante memoratum altare paratum erat, ut eidem videtur fratri, residens, vocavit eos jussitque ut sese ad deponendum ea quæ portabat arma militaria juvarent. Interea quod aspiciebatur defecit. Nos vero tali habitu talique visione præfiguratum animadvertimus, quod jam veraciter factum esse cognoscimus, ultionem dumtaxat a sancto viro ex inimicis cœlitus reportatam: cujus interrogatio eorum perditionis declaratio fuit. In armorum quoque deponendorum adjuvatione colligimus, quod eum, immo nosmetipsos bene juvando adjuvare debeamus, ne talia nobis aut illi pro nobis ultra proveniant.

CAPUT XIX.

Nunc igitur paulisper considerare libet, quam meprocul a Sequana. *Theodaxium* vocatur in codice Irminonis.

^c Biber amnis, vulgo *la rivière de Bièvre*. Sequana miscetur ad urbem.

tuenda sint omnipotentis Dei judicia ; quanta sit longanimitas atque justitia piissimi Creatoris nostri, vere terribilis in consiliis suis, patiens et æquissimus in universis operibus suis : qui si iratus servis suis negligentibus fuerit, cito illis pœnitentibus placatus reconciliabitur, atque visibilibus sive invisibilibus prostratis hostibus, pacem contritis corde cum victoria dabit. Sic de populo Israelitico sæpe legimus ; sic nostris temporibus frequenter audivimus ; sicque in nobis ipsis ejus pietatis gratia experti sumus. Ipse est enim Deus repellens et destruens, irascens et miserans, commotorumque contritiones sanans. Attendendum etiam beatissimus Germanus quantum sit glorificandus, quantumque venerandus, qui sic misericorditer juvat ad se cum fiducia confugientes, sicque terribiliter justis, quod est fatendum, meritis percutit adversantes. Et quia longum ac difficile est per singula ejus virtutes retexere, maxime cum et antequam nasceretur ita dilectus gratusque Deo ut Joannes in utero matris exsultans inventus sit, cui virtus miraculi famulatrix exstiterit, placet in ejus laude hoc in loco paucis ludere versibus, sitque prioris libelli finis.

A Hic est Germanus, voluit quem mater in alvo
Perdere, præsumptis haustibus atriferis.
Sed quia vitali fuerat respersus olivo,
Non potuit sanctum commaculare malum.
Nam fuit egregia genitus de stirpe parentum,
Qui quondam terris, nunc super astra nitet.
Optat enim fragili si quis dum carne manebat
Nosse fuit qualis, hic sua gesta legat.
Et cœlos postquam conscendit, quanta per ipsum
Gesserit Omnipotens, promere lingua nequit.
Linqitur hoc illi bibulas qui solus arenas,
Ac pelagi guttas dinumerare valet.
Hortor enim cunctos, maculat quos actio vitæ,
Hujus opem precibus poscere sæpe pius.
Debilis ad cujus venit si turba sepulcrum,
Inde means rediit sana favente Deo.
B Cui nunc et semper gratias agamus, qui nos meritis
hujus fidelissimi sui præsulis de tot tantisque malis
eripuit, quique nobis quotidie innumerabilium dono-
rum beneficia ejus suffragiis præstat, faciens magna
et mirabilia sine numero : cui sit honor et potestas,
decus et imperium per infinita sæcula sæculorum,
Amen.

INCIPIT PRÆFATIO LIBRI SECUNDI.

Quia prioris libelli metas, optatum propinquantes portum, Christo sermonis vela regente, attingimus ; acceptum ducimus ea modo miraculorum subnectere signa, quæ postea Dominus per ejusdem pontificis merita gloriosa dignatus est pandere. Illa quoque quæ rursus in ipsius sancti nostraque peregrinatione sunt facta, non incongrue addenda censerentur, nisi forte pudoris esse viderentur. Scilicet qui castigationis divinæ posthabitis eruditionibus, tempus emen-

C dationis necnon et fructum correctionis parvipendentes, ad hoc iterum prolapsi sumus, ut longiorem demum exultationem dignissima expulsionem pateremur. Sed absit ut vel nostra tacendo inaccusata pallietur iniquitas ; aut cœlestis qua sanaremur, nobis clementer adhibita quo non præconetur, reticeatur benignitas ; vel etiam tanti pontificis humanæ saluti largita virtutum gratia immemorata transiliatur.

INCIPIT LIBER SECUNDUS.

CAPUT PRIMUM.

Sancti vero corpus dum revectum, atque ordine supra digesto suo est in loco restitutum, accessit ex pago Oximensi [d'*Hyesme*] quædam paupercula mulier, nomine Hirmintrudis. Hæc per novem annorum curricula contractionis calamitate oppressa, de loco ad locum, nisi aliorum manibus delata, nequaquam incedere valebat. Cumque eam Dominus per gloriosum antistitem Germanum curare voluisset, nocte quadam superveniente, vidit duas sanctimoniales virgines præclaris vultibus coram se assistere, deferentes sibi panem et lac, signum futuræ sanitatis, hortantesque ut comederet : molestia namque infirmitatis fatigata obdormierat. Cumque comedisset ex his quæ attulerant, dixerunt illi : Surge et quomodocunque potes, Parisius ad sepulcrum beati Germani ire festina : cujus munere noscas te ex propria corporis debilitate curandum Quæ longo

D ægritudinis vinculo de sua desperata salute, putavit se vano somni phantasmate deludi. Idipsum et parentes, quibus hæc retulerat, dicebant. Sed alia iterum nocte prædictæ virgines eidem apparentes, cum quadam indignatione, blando quidem sermone eam allocutæ dixerunt : Gaude, in proximo est enim ut cureris. Et quare quo tibi præcepimus non isti? valde igitur saltem nunc, nec moram feceris. Porro expectata mulier, auxilio tandem fratris asello levatur, sicque ante tumulum tanti patroni delata exponitur. Permissa itaque est in atrio ejusdem ecclesiæ ipsa nocte requiescere. Sed priusquam mediæ noctis spatium transmitteretur, evigilans, quasi quodam medicamine delibuta, per seipsam aggreditur ecclesiam, fratribus jam ex more vigiliarum solemnibus celebrantibus. Interea membra sibi male cohærentia cœperunt resolvi, atque in antiquum mox officium reverti : quæ pro anxietate cordis corporisque relaxatione

magnas institit voces emittere, ut omnes qui aderamur audivimus : factoque mane, illi Domino beati Germani precibus miserante propriis concessum est ambulare vestigiis : sicque per iter quo venerat rediens, omnibus bonum sibi largitum narrabat.

CAPUT II.

Nec illud præterire debemus quod simili modo factum contigit miraculum. Nam inter cæteros ex diverso properantes, venit quidam juvenis ex pago Bajocasino [*de Bayeux*] vocabulo Hildemodus, qui ita renibus contractus tribus continuo extiterat annis, ut eo ipso dolore genuum ac tibiærum seu pedum privaretur officio : isque multa venerabilium sanctorum circumiens loca, quo pristinam illorum suffragiis recuperaret sospitatem, a nullo prorsus destinatus est sanari. Supra dicta autem sanctissimi pontificis imminente celebritate, a quodam venerabili viro per soporem est admonitus, ut monasterium ejusdem sanandus adiret. Qui nihil de visione dubitans, eo die qui eandem præcedit solemnitatem, nono Kal. Augustas, cum ascellaribus venit ante sancti Patris sepulcrum, jaciens se pronus in terram. Cumque diutius pro sui recuperatione Deum beatissimumque præsulem intentissime exoraret, subito cœpit coram oculis omnium illic adstantium membra proluxa ægritudine torpentia gemens extendere. Nec mora. Statim namque surrexit benedicens Deum, sanctumque glorificans Germanum : et non solum ipse, verum et qui præsentibus eram, omnisque frequentia populi qui convenerat, pariter benediximus Domino, qui talia meritis sui confessoris dignabatur concedere.

CAPUT III.

Illud quoque quod divina bonitas eodem vespere ad famam nominis tanti viri ostendere voluit, reticere non debet quin inter cætera narretur miraculorum insignia. Fuit quidam puer (ut putabatur) duodennis, de pago Aurelianensi et familia beati Patris Benedicti, qui de matris vulva in lucem renibus contractus ac genibus proruperat ; nec aliter se ullo modo movere poterat, nisi manibus nitens semivalidum promoveret corpusculum, insuper et ita ab ineunte ætate, officio loquendi privatus adoleverat, ut more ipsius lingua potius strepitum, quam verborum exprimeret sensum. Qui cum ad beati Caronis [*S. Chéron*] Martyris sepulcrum, qui juxta oppidum situm est Karnotinum [*Chartres*], a quolibet gratia pietatis deportatus fuisset, interventu ipsius sancti Caronis pedes ejus, contractione genuum perseverante, a posterioribus solummodo sunt disjuncti. Inde vero ad patrocinia almi patroni nostri quandoque perductus, obtentu misericordiæ permissus est ad sancti pontificis confessionem manere. Cumque jaceret fratribus jam in ecclesia vespere psal-

* Pinciæcum, *Poissy*, locus sexto milliari infra civitatem Parisiorum, S. Ludovici regis natalibus illustris, a quo non longe distat Prunidus, *Prunay*. Pinciæcensis pagus longe extendebatur. Complecte-

lentibus, cœperunt mox nervi atque nodi a nativitate contracti corporis resolvi, necnon et ad usum ambulandi divina miseratione per beati viri suffragium aptari : qui cum fide venienti impetrare potuit quod natura vitiata negaverat.

CAPUT IV.

Non enim debent esse (quod longe a fidelibus sit) oneri, quæ Christus suis sanctis amicis dignatur largiri. Nam qui gesta virtutesque eorum qui jam cum Domino in cœlesti regnant Hierusalem audire renuit, ipse procul dubio sibi testis existit, quia nondum ad illorum perfecte suspirat consortium. Contra verò qui recolit, legit vel audit ; ille utique, licet in terris adhuc positus, concivem illorum se evidenter esse demonstrat in excelsis. Igitur ex quadam possessione ipsius beati viri, quæ in pago Pinciæcensi ^a sita Prunidus dicitur, fuit quidam homo nomine Adoardus, ita oculorum privatus lumine, ut illi continua nox esset, nec quidquam lucis haurire posset. Hic ad sancti pontificis festivitatem manibus, utpote cæcus, aliorum deductus, ad sacra missarum solemniam inter reliquos qui convenerant devotus adstabat : et ecce subito antequam Evangelium legi inchoaretur, cœpit ab ejus oculis magnus quasi lacrymarum fluxus mirum in modum manare. Cumque diu hoc ageretur, et ipse rivulorum fontem de suis maxillis crebra manus adhibitione extergeret, superno mox respectus intuitu, incipit paululum splendoris inspicere. Deinde gratias agens toto devotionis affectu, solo prostratus obnixè precabatur, ut sibi jam partim reseratum lumen plenius redderetur. Nec ejus sunt preces apud Altissimum cordis inspectorem sanctumque frustratæ visum. Statim namque exauditus, pristinum recepit visum : missarumque perfecta solemnitate, venit jam clare videns ante poliantrum [*id est sepulcrum*] beatissimi confessoris glorificans Deum, qui sibi ejus precibus, per tot annorum curricula luminis ademptam reddiderit dignitatem.

CAPUT V.

Ut igitur castigantis nos inæstimabilis divinæ bonitatis misratio evidentius prædicetur, illa quæ rursus in ejusdem sancti ac nostra peregrinatione, ut meminimus, facta sunt miracula persequamur, etsi non sermone verborum copia phalerato, virtutum tamen speciositate colendo. Non post multos denique annos, iteratis sæpius malis, suscitavit nobis Deus sævissimam earumdem gentium persecutionem qua nos merito affligeret, afflictosque ut pietatis pater emendationem compelleret. Nam quemadmodum prospera a recto tramite per mentis elationem aliquando deviant, ita et adversa per contriti cordis humilitatem ad nostri nos custodiam revocant. Sola enim vexatio intellectum dabit auditui. Hujus itaque persecutionis orto flagello, sanctorum circumquaque

batur siquidem villam *Magedon*, recentioribus *Meudon*, paulo infra eandem civitatem, ex codice Irminonis ; *Surisnas*, vulgo *Suresnes*, ex diplomate Caroli cogno-mento Simplicis, etc.

jacentium corpora non solum a sepulcris instaurato dolore effossa, verum etiam et ad proprias possessiones sunt hac illacque devecta. Cumque paratum fuisset quo sanctissimi corpus Germani ad superius dictam villam Cumbis iterum ferri deberet, illud nos quod tunc ibidem gestum est miraculum dicere juvat. Quidam autem nostrum, nomine Adalarius, monachus et sacerdos, sic per tempus continua renum fatigatione debilis factus exstiterat, quo nullo modo per se vel ad modicum, nisi uno et praesertim duobus sustentatus baculis, incedere valeret. Quibus adductus venit ad ecclesiam inter reliquos gemens: accedensque ad sancti praesulis corpus jam ad efferendum feretro aptatum, studuit unus nec tardior quidem esse portantium. Et hoc divino suffragante auxilio precibus sancti sublevatus, relicto, imo, ut ipse post aiebat, oblito baculorum officio, vicissim peregit, usquedum ad praefatam Cumbis villam vinculo infirmitatis solutus pertingeret. Quo in loco beati corporis gleba super altare venerandum exposita, ipse gratias agens ad omne quidquid voluit sanus evasit.

CAPUT VI.

Deinde contigit post aliquod evolutum temporis spatium, ut illuc quispiam daemone plenus adduceretur, quem quatuor ferme viri tenere vix possent. Maligna quippe vigeat virtute, eratque ex ipsius sancti familiae colonibus, atque de villa supra memorata Prunido. Advenit ergo manibus violentorum impulsus, tergiversatione reluctante hostis, Justipraesentiam nimium formidantis. Itaque multas illi adjurationes juxta consuetudinem exorcismi quidam nostri fecerunt, dantes insuper et haustum aquae benedictae. Sed ut in eo potius apostolici viri meritum praefulgens panderetur, universis ab eo tandem quiescentibus accessit ultima ejusdem exorabilis medicina. Qua depulsa callidi pervasoris morbida foeditate, omnis in eo incolumitas sensus vigore restituto informatur. Iniquissimo siquidem habitatore projecto, liber exivit captivus ab angue: remansitque non solum quatuor, sed uno minus homine valens.

CAPUT VII.

Adducitur et quaedam femina utramque manum gestans aridam. Haec olim pro qualibet sibi adhæsibili infirmitate ad sanctae Mariae [*Notre Dame de Moussy*] basilicam, quae ibi prope sita est, annuale votum juxta suae paupertatis modulum ex dimidii denarii quantitate constituerat. Sed adveniente Dominicæ Resurrectionis die, emit inde, blanda diei subripiente occasione, edulium carnis, atque comedit, parvipendens melius non vovere, quam post votum vota non reddere: statimque ut sole clauso gratia soporis cubilis sui secreta petivit, ita manibus voti violatricibus ea in nocte contrahitur, quemadmodum emortuo in eis operandi officio, palmarum

* Interpres Gallicus hunc locum interpretatur de vico *Ruyau* diocesis Senonicæ, cujus tamen vici ecclesia S. Juliano vota est. Neque explicandus videtur hic locus de Rioilo vico pagi Pinciensis ad

intima unguis producti penetrare viderentur. Quæ mane facto veniens, dum ante altare in quo sanctum quiescebat corpus statuta fuisset, sic post modicum emendato delicto, ut fuerat prius, sana regreditur: nec gloriosa domina gloriosum dedignata est Germanum consortem seu reparatorem sui habere miraculi.

CAPUT VIII.

Ut autem taceamus de reliquis ea tempestate per eundem sanctum in eodem loco patratis miraculis, dicatur nunc illud de quodam cæco mirabiliter curato, qui dum alieni gressus solatio fuisset attractus, suam illic per dies exorando praestolabatur salutem. Nam et solitus erat alia nescio quadam intercurrente infirmitate, multas crebrius quam subitas cum gemitu doloris effundere voces. Unde aliquando quasi importunus, et qui ecclesiae silentiis esset inquietus, a quibusdam correptus, nimis mœrens aliorum ire disponens recessit; destinavitque animo, ut ad quamdam ecclesiam in villa Ruoilo^a in ipsius sancti honore dicatam, quia prope erat, diverteret; ibique dum tempus sui veniret miserendi maneret. Quod cum praevio se ducente fecisset, antequam ejusdem basilicæ januam intraret, lumen oculorum recepit: moxque tanta caelitus sibi data visitatione jocundus, ad eundem sanctum videns laudesque vociferans Cumbis revertitur. Fuit itaque gaudium fratribus universisque inibi conversantibus, atque per omnes circumquaque non modica admirationis lætitia. Hi ergo a quibus exasperatus recesserat, poenitentes aiebant, se et alios tali facto commonitos, ad pauperum debiliūque importunitates patientes esse debere.

CAPUT IX.

Hinc Helagiam, generosi sanguinis feminam, inter reliquos illuc venisse sanandam, simulque sanatam rediisse videamus. Hæc ita suffocationis molestia per prolixi temporis cursum clanguerat, ut nec saltem divinis aliquando interesse cupiens officiis, dum solius tantum legeretur Evangelii lectio, durare pedibus stando valeret. Neque hanc Dominus piis sancti carere voluit beneficiis. Quæ diebus plurimis alieno portatu subvecta, eam in qua ipsius erat corpus frequentans ecclesiam, cum cereis necnon et aliis oblationibus piissimum ex animo venerabatur patronum. Cumque terminus quo ejus devotionis labor remunerari deberet, divinitus jam praefixus incumberet, statim caelesti perfusa medicamine, tanta corporis valentia ante ejusdem sancti praesentiam donatur, quatenus Deo ipsique beatissimo gratias agens reparata saluti exsultans rediret.

CAPUT X.

Dignum ducimus quod in sequentibus rythmo continetur recolendum interserere miraculum. Nortmanni vero apud eundem locum qui dicitur Oscellus^b, in

Sequanam, cujus vici fit mentio in diplomate Ludovici Augusti, infra: nam istius loci ecclesia S. Petro sacra dicitur.

^b Istius loci meminit Carolus Galvus in libello pro-

quadam Sequanæ insula residentes, Parisius sæpe-
 dum prorsus placebat, navali excursu veniebant. Re-
 dimebantur ergo omnia in circuitu vicina monasteria,
 ne illorum sævitia impositis ignibus cremarentur; stu-
 debantque præterea vicissim equis, quatenus aliquos
 nobilium gratia pecuniæ capere possent. Unde veluti ex
 mitissimi viri domni Luduwici * abbatis redemptione,
 non modicum et incomparabile acquirebant lucri
 negotium. Et quotiescunque tale quid agere dis-
 posuissent, dissimulabant se multis diebus ante,
 nullatenus quoquam ire, ne cui illorum furtivus
 innotesceret adventus. Proinde decreverant mutua
 silentique consideratione Parisius sive ad nostrum
 aliquando percurrere locum; omnesque ibidem sub
 malefida securitate commorantes insperate decipere.
 Restiterant siquidem in eodem monasterio qui ipsum
 custodirent fratres fere viginti. Quibus matutinale
 orto jam crepusculo Paschalis sacrosanctæ festivitatis
 officium celebrantibus, adsunt Nortmanni, qui
 Parasceve die equis ascensis iter arripuerant ve-
 niendi. Quos quidam nostrorum equites paulisper
 pervenientes, eorum eis quamvis sero malignum
 nuntiaverunt adventum. Illis autem non credentibus,
 sed magis laudibus divinis insistentibus, pagani sine
 mora insequentes venerunt, cunctosque ut erant in
 ecclesia circumcinxere psallentes. Tunc, quod ma-
 gnum fuit declinandi subsidium, clausis in eorum
 oculis ecclesiæ portis, omnes sese in quæque lati-
 bula vel puteos immergentes absconderunt; quo non
 ex omnibus nisi unum equo fidentem, tanti præsulis
 suffragantibus meritis interficerent. Itaque fugientes,
 ante conspectum ipsorum ibant. Nec aliter inquam
 verissime, nisi ut quidam illorum ante enudatos
 etiam gladios, cum esset dies, illæst transierunt.
 Quibus ita angelica administratione salvatis, inter-
 fectis prænuntiis atque aliis in circuitu et in medio
 monasterii ex familia plurimis, omnia veluti spur-
 cissimi invasores quæque in ecclesia vel extra inve-
 nerant diripientes; cum proventus exsultatione.
 cellario fratrum igne supposito, reversi sunt. Tunc
 universi de qualibuscunque quibus se abdiderant
 egressi latebris, concurrente etiam hinc inde populo
 civitatis, subverterunt tantum Spiritus sancti gratia
 ignis ardorem, jam ad cuncta consumenda, spatia
 altiora petentem. Neque, quod postea nostris ite-
 rato contigit delictis, locus tunc penitus crematus
 dispersiit.

CAPUT XI.

Cæterum ut sit memoria Justi cum laudibus, ad
 ea quæ in Novigento ^b villa nostra super Maternam
 fluvium sita dum ibi moraretur, dumque inde rever-

clamationis adversus Wenilonem Semonum archiepiscopum. *Deinde contra paganos, inquit, ad insulum loci qui Oscellus dicitur perrexi.*

* Quidam imperitus in codicibus mss. hoc loco reposuit *Hildwini*, advertens nullum id nominis Ludovicum abbatem eo tempore Cænobio S. Germani præfuisse. At retinendum nomen Luduwici seu Ludoviçi abbatis monasterii Diony-

teretur facta dedicimus, sed non ad cuncta vertamus
 sermonem. Nam si camus per singula, exuberans
 erit modus in pagina. Contigerat ergo terrore paga-
 norum ultra Parisius jam et castelli Milidonis [*Melun*]
 terminos excurrentium, sanctissimum, corpus ab
 Acmanto [*Esmant*] quo nuper delatum ablerat, illuc
 transferri. Homo igitur ex eadem villa illa infirmus
 per annos ut vix incedere posset, totoque corpore
 nulla sibi subveniente medicina debilitatibus adve-
 niens- candelam secum detulit, munus fidei, pretium
 sanitatis. Sed antequam illam accendere conatus
 quod cœperat peregisset, quæsitum, videntibus qui
 aderant universis, e cœlo respectus donum percepit.
 Ergo si regni cœlorum inæstimabilis magnitudo cu-
 juslibet quantitate pretii emi potest, multo magis
 vera fide sanitas corporis. Tantum enim Christianus
 accipit, quantum credit. Confestim siquidem oblato
 munere sanatur, atque domus suæ limina gaudens
 revisit.

CAPUT XII.

Erat ibidem sane concursus infirmorum hinc inde
 confluentium plurimus: quorum causas ut sic bre-
 viter colligam, cæci gaudebant videntes, claudi am-
 bulantes, curati diversi febricitantes, atque plurimi
 variis corporum contagiis liberati gratias agebant
 lætantes: singulisque largiebatur remedii gratia,
 prout digni inveniebantur medicantis clementia. Ita
 quoque dumtaxat ut qui vespere debilis adveniret,
 mane facto sæpissime incolumis exiret. Inter quos
 puerulus de pago Stampensi [*d'Etampes*] insanus
 defertur: habebat enim contractione nervorum
 membra damnata. Qui a matre deportatus, depre-
 catur ipsa obnixè, ut se cum puero ea nocte in eadem
 basilica, in qua sancti præsulis corpus venerabatur,
 emanere liceret. Deinde hora ejusdem noctis adve-
 niente, ut putabatur, jam media, puer, matre
 nesciente, solus adsurgens, per eandem ecclesiam
 pedum cohæsione utcunque soluta ambulare tenta-
 bat. Evigilat mulier, gaudetque de nati visa salute:
 sicque ipsa atque sequenti nocte eodem in loco
 transacta, totus post biduum sospes affectus, geni-
 trice jocunda recessit.

CAPUT XIII.

In eadem denique Novigento villa quæ et quanta
 fuerint (ut paulo supra retulimus) sanitatum cha-
 rismata ejus bonitatis munere advenientibus exhi-
 bita, sine crimine fatemur nos ignorare. Quam
 vero fuerint innumera, ille qui dedit cooperator
 piissimus, solus novit Jesus. Ideo ad id quod ardet
 animus transeuntes, ejus reversionem mente hilari
 exponere festinemus. Fratres igitur qui illic aderant

siani, qui ab Nortmannis captus ac pretio dato liberatus
 est. Lege Vitam S. Faronis in sæculo II.

^b Novigentum Artaldi appellant, vernacule *Nogent l'Ar-
 laud*, in pago Briegio ad Maternam seu Matronam fluvium;
 habetur in codice Irminonis, nuper prædo vulgo dicto
Amblainvillers commutatum.

sanctissima ejus corporis membra custodientes, una cum ipso loci ruinas saltem invisere festinantes egressi; Nortmannis jam amico pacis fœdere regno eductis, iter reversionis læti suscipiunt: fuitque eis in revertendo navalis congruus apparatus. Unde Maternæ fluvium pariterque Sequanæ confluentia portum facientes: eductumque sacratissimum corpus navi, excepimus illud multi utriusque sexus et ordinis ibidem congregati, ut miraretur vix clericos ad eum tollendum accedere posse. Nam ex sui quondam episcopii domo, canonici primi uti pontifici adstantes exceptionis peregere ministerium, hujus antiphonæ congruam jubilantes melodiam: *O quam venerandus es, egregie Germane confessor, qui terrena contempsisti, et cæli januam exsultans petisti! Modo victor fulges in virtute cælesti, ideoque supplices te exoramus, ut intercedas pro nobis ad Dominum Deum nostrum.* Factaque geniculatione, ac ratione Dominica et missa pro universis solemniter dicta, ex monasterio sancti Petri necnon et beatæ Genovefæ virginis religiose accedentes clerici, eundem sequentes ordinem cœperunt sancto humeris suscepto corpore hanc psallere antiphonam dicentes: *Iste est Germanus pontifex maximus, qui per supernam gratiam divina dans miracula, promissa sumens munera, vivit perenni gloria.* Deinde nos uti decebat servulos corruentes, salutationis novum habentes hymnum, verenter adfuimus: surgentesque a solo dignissima ejus reverentia prostrati jacueramus, post orationem et collectam, jam cuidam, contractæ feminæ ac cæcis duobus collato sanitatis beneficio, quo unaquæque videlicet exceptio proprio decoraretur miraculo, ita concrepantes intulimus:

Ave, præsul benedictæ, ave nunc piissime,
 O Germane, venerande Pater et eximie,
 Plebis temet cum fideli comitantis agmine,
 Veni jam, veni benigne, redi pastor optime,
 Oves proprias require, ac paci restitue,
 Nec tristari ultra sine de sublato pignore.
 Deplorabat te cessisse dominum Lutecia,
 Se plangebat et lugebat caruisse gloria,
 Quam adplaudet recepisse jam tua præsentia.
 Heu quam flebant et gemebant servi tui monachi,
 Et caterva populorum cuncta nimis propria,
 Cum fuisses exsul loco a tuo, sanctissime!
 Quis illorum sermo valet planctus fari cordium,
 Atque simul expedire fletus amarissimos
 Quod sacerdos pietatis pulsus esset impie.
 Qui si cessit feritati paganorum rigidæ,
 Necnon loco vel ultrici flammæ; tamen adfuit
 Votis dignis famulorum præsens in periculis.
 Unde juvat nos adire illud dictu nobile.
 Quod stupendum et mirandum inferat miraculum,
 Pro quo dignæ confessori referantur gratiæ.
 Itaque dum illucessit Paschæ dies splendida,
 Dumque laudes celebrarent matutinas Monachi,

A Circumdantes se paganos miro ludunt ordine.
 Nam ut cunctos gloriantur se cepisse miseri,
 Utque gyro mox vallarunt omnes fere proximo,
 Te precante liberantur prope capti servuli.
 Dumque nullus sese putat habere superstitem,
 Gladiatam evasisset qui Danorum aciem;
 Omnes se de locis mergunt additis incolomes.
 Cerneret tunc lacrymantes non loquentes invicem,
 Dum de necis quasi fauce se viderent surgere.
 Vota solum cordis dabant tacita dignissime,
 Unus tantum præpeditur cæcæ mortis obice,
 Atque telo perforatur hostis velossime,
 Ne tanto summus careret pontifex libamine.
 Salve clemens, hinc precamur, salve præsul agie,
 Omnem clerum te colentem cum devoto populo
 B In præsentem ut mereamur uti prece commoda,
 Hincque celsi paradisi regnum nobis obtine,
 Quo simul tecum psallamus Patri laudes Domino,
 Atque stoti Trinitati consonantes angelis,
 Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Deus exer-
 [cituum.

Cæli tuæ pleni manent atque terra gloria.
 Osanna qui benedictus in excelsis venerat.
 Gloria sit Deo Patri atque laus Altissimo,
 Honor, virtus et potestas Jesu Christo Domino,
 Dignitas et unus apex sit quoque Paraclito, Amen.

Quo ad finem usque ita completo, fuimus jam licet ex adverso proximi partim adustæ, nec non et permultum dissipatæ civitati, cujus demolita facies nos omnes in dolorem adducens, competenter exegit psallere: *Aspice, Domine, quia facta est desolata civitas plena divitiis, sedet in tristitia domina gentium, non est qui consoletur eam, nisi tu Deus noster.* Multi namque canentes, plures vero cernebantur plorantes: sicque processimus in pratum^a usque, quod sub est monasterio. Eramus vero mœrentes, quod postea quam propriam intraveramus tellurem, nullas ut antea ostensas noveramus virtutes, sed ecce subito ex tanta populi multitudine unus procurrens accessit. Habebat enim causa pœnitentiæ ferri circulum in brachio, ut solet fieri, aretissime obvolutum. Jamque tempus increverat ex quo illi casu propriam occidenti matrem, hujusmodi pœna accesserat. Qui vociferans et tanti viri pietatem sibi adjutricem exostulans, ut manum ad feretum, quo sancti sacrum bajulabatur corpus, pallium saltem
 D desuper contingere cupiens protendit, illico ferrum de brachio exsiliens mirandum crepuit, ita ut in aera sursum evolans videretur a multis. Quæ res nos universos hilariores efficiens, nonnullos etiam in lacrymas præ gaudio movit. Sed et caro armillæ hujusmodi asperitate in profundum exesa, quod gestum erat pretiosum pandebat miraculum.

CAPUT XIV.

Advenerat et quædam mulier adjumentis fidei comitata, quæ a cunabulis ita nuncupata, dicebatur

^a Hinc monasterium dictum *S. Germani de Prato*, non tamen ante sæculum xi, si bene adverti, recentius *de Pratis*.

Electa. Hæc prorsus, ut nobis quasi eadem adhuc infirmitate dolens aiebat, ita per decem annorum curricula manus dexteræ ariditate contabuerat, quo nullo modo vel ad os eam porrigendi posset habuerit. Accedens itaque cœpit magnæ humilitatis precibus supplicare, quemadmodum sibimet tantum sub ejusdem sancti corporis feretro, ut eramus in ambulando, transitus concederetur. At ubi vix intromissa (erat enim compressio populi multa) transisset, sic illius aridæ manus debilitas extemplo curatur, quatenus omni recepto vigore, solitum propriæ actionis exerceret officium. Hanc namque vidimus incolumem, et Meroldum qui venerat cæcus, necnon et Aldegundem videntes.

CAPUT XV.

Pervenimus ergo psallentes nimia lassitudine ac solis ardore fatigati hora quasi sexta ad monasterii januam. Annus autem circuli resurgentis Christi octingentesimus sexagesimus tertius; dies vero mensis quarto decimo Kalendas computabur Augustas. Tunc hymno *Te Deum laudamus* incepto, intravimus ecclesiam, deponentes idem sacro-sanctum corpus

^a Ergo id quod scribit auctor anonymus in libro Translationis superius edito, S. Germani corpus humanum fuisse primitus in porticu ecclesiæ S. Vincentii, explicandum est de sacello S. Symphoriani, quod hactenus exstat in atrio ecclesiæ.

In codice Irminonis abbatis exstant litteræ donationis paulo recentiori manu scriptæ, quibus Brunardus quidam ingenuus tradit *duos mansos propriæ hereditatis suæ beatissimo Præsuli Germano, sitos in villa ipsius sancti Pon-*

A super ipsum in quo prius jacuerat sepulcrum. Deinde concinentes antiphonam: *Laudem dicite Deo nostro omnes sanctiejus, et qui timetis eum pusilli et magni, quoniam regnabit Dominus Deus noster omnipotens, gaudeamus et exsulemus et demus gloriam ei*, facta oratione ad pro omni qui convenerat cœtu peracta missarum celebritate, intulimus illud in sancti Symphoriani cryptam, ubi primum migrans ^a quieverat, atque post ejusdem sancti martyris altare in præparato sibi tumulo venerandum posuimus. Unde evolutis temporum spatiis, atque monasterio jam ex parte reædificato, adveniens gloriosus semperque pius rex Carolus ejusque regni consors Richildis regina, simulque pater et pastor noster domnus Gauzlinus ^b abbas et Ingelvinus episcopus, aliique **B** præsules sive regni sui principes, retulerunt eadem sanctissima membra cum laudibus et hymnis ad propriis locum supulcri. Ubi auxiliante Deo et Domino nostro Jesu Christo, socia Spiritus sancti gratia, multi usque hodie venientes ejusdem sancti Pontificis meritis sanantur infirmi ad gloriam et laudem sanctæ et individuae Trinitatis in sæcula sæculorum, Amen.

Isiacis nomine Celciaco in pago Stampinse, eo tenore, ut de reditu et censu quod exinde exierit, queat lumen haberi ante sanctum ejus sepulcrum. Actum Parisius anno regni x Karoli, Kal. Aprilis, Abbate Gozolino. Ex quibus apparet Gozlinum jam præfuisse monasterio anno 850, Hic subjiciendum est diploma Ludovici Augusti cognomento Pii, quo discimus situm Karoli-vennæ, cujus meminit Aimoinus superius initio libri i de miraculis S. Germani, ex ipsa originali membrana descriptum in hæc verba.

ACTA TRANSLATIONIS S. SAVINI MARTYRIS

AUCTORE AIMOINO

(Apud Marten., vet. Script. et Mon. ampl. Collect. tom. VI, p. 806, ex ms. illustrissimi domini Chauvelin, regiorum sigillorum custodis.)

OBSERVATIO PRÆVIA.

Acta translationis S. Savini martyris suppeditavit nobis codex antiquis illustrissimis domini Chauvelin, regiorum sigillorum custodis, ab annis circiter 800 axaratus. Aimoinus, illorum auctor, alter nobis non videtur a celeberrimo illo Aimonio Parisiensis S. Germani a Pratis monasterii asceta, qui tempore Caroli Calvi librum de inventione et translatione sancti Vincentii aliaque conscripsit. Et certe id non obscure in fine præfationis, ubi S. Savini *dominique mei Germani*, inquit, sanctitate, adjuvari se postulat.

In hoc autem opusculo duo præsertim occurrunt observanda. Primum, illustrem virum Baidulum clericum palatinum Majoris monasterii Turonensis abbatem, apud eruditos hactenus ignotum, S. Savini corpus ex ecclesia a Wandalis olim diruta, quam plurimis retro annis omnino deserta, ac vepribus et spinis obsita proprium Ceresiacum prædium transluisse, ubi, ædificata in honorem genetricis Dei

D Mariæ basilica, canonicos posuit et dotavit, variis beneficiis cumulavit. Secundo, locum illum, *posita ibi monachorum norma*, longe cultionem ac venerabiliorem evasisse, quippe *domus omnis cum ecclesia nobiliori atque ampliori schemate* consurrexit. Id auctoritate simul ac pietate Caroli Magni factum tradunt, qui monasterium regia magnificentia constructum restauratori ordinis monastici in Gallia Benedicto Anianensi abbati regendum commisit, ubi, congregata maxima monachorum caterva, Benedictina religio ita floruit, ut ad varias inde congregationis subsecutis temporibus diffusa fuerit. Ex S. Savini quippe monasterio ad restaurandam in Augustodunensi S. Martini cœnobio disciplinam cum sancto Hugone et sedecim aliis monachis assumptus est maximus ille Berno, qui postea Gignacensi, Balmensi ac demum Cluniacensi congregationi abbas præfuit: idque petente ac procurante Badilone comite, Eduensis asceterii restauratione, cujus olim,

ut conjicimus, Baidulus propinquus, S. Savini basilicam construxerat ac dotaverat.

Porro hæc Acta conscripsit Aimoinus ad petitionem Hucberti abbatis S. Savini, qui a vulgatis ha-

ctenus hujus cœnobii indicibus exsulavit, quique post Dodonem Benedicti Anianensis discipulum et successorem collocandus videtur.

AIMOINI PRÆFATIO.

1. Vere crediderim hoc tam parvum quam magnum hujus sequentis operis sacramentum mihi divina sanctique Savini præcipui testis Christi dispensatione donatum : parvum dico quantitate voluminis, magnum vero reverentia martyris. Nam et talia ne legentium auditorumque sensibus fastidienda sint, paucis oportet innotesci. Et utinam, licet immeritus presbyter, is talis inveniar, qui et sancto defe-

ram, ipsiusque amplexandæ congregationi, memorando videlicet ejus cœnobii Hucberto abbati, et sub eo pie colendis Patribus, aliquid eum honore futurum relinquam, utque ad sancti martyris laudem vestramque jucunditatem fieri possit, illius, domnique mei Germani sanctitate, vestrarumque orationum solamine, Dei sanctique Savini amici me supplex imploro juvari.

INCIPIT TRANSLATIO.

2. Ea sane tempestate qua Wandalorum populatio, ut usque nunc ex antiquitate refertur, in vicinas exterarum longe lateque sæviebat nationes, ecclesia quæ desuper corpus erat beatissimi martyris Christi Savini, diruta, ipseque locus ita desolationi habitatorum absentia traditus est, ut eremi vastitate oblitus, per multum inhabitabilis desereretur annorum cursum. Quod et si aliqui, pauci duntaxat, restiterant vicini incolæ, et quorum manus ad hoc reparandum minime sufficerent. Tempus namque profusum transiit, sed non memoria oblita est loci : qui licet incultus, priscorum tamenolvebatur per ora sacratus, beatique Savini corpori scientissime dedicatus. Cumque longioris ævi defluxo jam spatio, Omnipotens et locum restaurari, et sanctum manifestius recoli disposuisset, quomodo acciderit gratum in brevi dicere fuit.

3. Cum igitur quoddam pecus cujusdam coloni hominis aliquando aberasset a grege, ille, animali in pascualibus non invento, remotiora silvarum, de pecore desperatus, aggressus est loca, repertoque extra pecoris vestigio, cœpit sequi donec spinarum ruborumque asperitate longius arceretur ab incepto. Sed quod est pro perditis rusticorum pauperum, laborem quamvis gravem evincere persistens, ferro veprium omniumque stirpium sibi nocentium dextera lævaque impedimenta succidens, ad locum tandem sic desudans prorupit, in quo quadrupede quod quærebat jacenti conspecto, accessit, eum commovens, sed pecus ullo modo se levare non potuit. Obruerat enim intrans ejusdem olim basilicæ septa, taliter debile jacens, quatenus omnibus contractum membris, nec assurgere, nec incedere penitus valeret. Brachiis tamen illud impositum portavit ad domum, vicinis gesta replicans universa.

4. Crescebat itaque hujusmodi narratio per dies atque dilatabatur prolixè. Manebat quidem de sancto, et ejus ecclesia vivens adhuc, ut præmisimus fama : sed catenus quo fuerit in loco, mortuis jam

qui noverant, ignorabatur. Non tamen deerant, qui a videntibus priorem ejusdem basilicæ statum, ea quæ tunc quasi nova dicebantur, se antea crebrius audisse certissime faterentur.

5. Interea quidam presbyter, nomine ac merito Bonitus, his diligentia attentis, institit divino sanctique martyris amore conductus, ecclesiam martyrii reconstruere, locumque ut est hodie habitationi restituere. Quod autem inter cætera unum ibidem miraculum a Bonimio sacerdote ipsius Boniti nepote comperimus, sufficiens ad id quod agitur interponere judicavimus. Aiebat enim inter hæc quæ ab eodem suo avunculo referri de sancto sæpius asserebat, quasi modo idem Bonitus equum sibi quondam furtim subtractum interpellatione domni Savini recuperare meruerit. Equo siquidem perduto, quid faceret, frenum necnon et sellam accepit, atque ante sancti tumulum sic increpitans, mœrensque projecit : Te, inquit, sancte martyr, cultui seu venerationi ecclesia tibi refecta, pro parvo possim et laborando restituere, tu, proh nefas, equum mihi tuis meritis, ut poteras, non custodisti. Equidem servio ecclesiam, num patior? Quod si rectum videtur, Deus discernat, tuque perpende, mihi que equum restitue. Hæc et plura postquam sic veluti juste querelans intulit, reversus ad domum, nocte superincumbente, placido se sopori donavit, deinde galli voce somni torporem linquere monentis evigilans, officium nocturnale atque matutinale ante sancti sepulcrum reverenter solito complevit. Quo peracto, dum se ab ecclesia domui redderet, equus nuper furatus, nullo se regente, mox in facie præsto fuit, domini que præsepium, utpote notum repetens, stabulum cursu ingreditur : quod presbyter cernens, Domino sanctoque ejus martyri Savino grates rependens, studiosiorem se deinceps circa Dei martyris cultum exhibuit.

6. Erat denique vir prosapia clarus, rebus inclutus. Baidilus clericus palatinus abba Majoris mona-

sterii Turonensis, hæreditaria ibidem juxta in villa nuncupante Cerisio, jure propinquitatis possidens prædia : qui hujusmodi dum advenisset, agnitis negotiis, incipit prudenti animo audita meditari, atque si taliter esse vulgata possent sagaci perquisitione scrutari ; cumque ex præsentium et antiquorum relatione, insuper et miraculorum attestazione, idque etiam loco pandente, rem verissimam esse collegisset, conatibus piis sedulisque anhelare, quo et sibi ex sancti martyris parte cederet gratia, et sancto martyri ex suarum portione rerum amplificaretur dignitas. Quid inquam ? In eodem prædio, quod non antea molitus fuerat, in honore Virginis matris Christi, divinitus ardens condis, sacratque basilicam, habitationes facit, clericos imponit, necessaria cuncta exornat, demum vero ad sancti tumulum cum fiducia, omnisque obsequii diligentia suppliciter accedens, celebratis officiis missarumque solemnibus, Deum sanctumque postulans martyrem, ut illi quod nisus fuerat concedere perficere, tantum tamque copiosum pignus a loco in quo jacebat cum tremore psallens assumpsit. Ibat ergo feretro corporis supposito, gaudenter exultans, nulla sibi in sancto opere impediende difficultate, quousque ad reverendam egregio martyri quam paraverat perveniret urnam ; in quo pretiosum, gratias agens divinas, corpus honeste recondens, dotem ecclesiæ ipsique martyri, totumque prædium familiamque donavit. Itaque Deum, quod suis annuerit votis, sanctumque Savinum magnifice laudans, gratulans exivit et ovans.

7. Cæterum dum vixit non cessavit conferre mæra, augere beneficia, quibus locus ditaretur et cresceret. Plures quoque nobilium ejus actus eximios imitati, addiderunt thesauros, contulerunt alodios, multisque donis locus effulsit, positaque ibi monachorum norma, redditur quanto cultior, tanto prorsus venerabilior. Erat autem et est situ habilis, silvarum arborumque fructuosarum amœnitate jucundus, cum pratis et vincis, aqua et molendinis.

8. Ergo monachis post divinum persolutum officium, operibus manuum, quod suum eorum est, sollicite studentibus, domus omnis cum ecclesia nobiliori ampliorique schemate consurgit. Quorum bonitatis ordinisque religio, Deo sanctoque martyre suffragante, illic talis exstitit, quæ multorum et maxime magnatorum mentes ad recolendum duntaxat muneradumque locum dulciter invitaret. Talis floruit, talis cum bonarum actionum fructibus hactenus vernalis, talis quæso et opto in Jesu Christo permanet.

9. Nec illam aliis omissis silendam reor quæ post venerabilem ejus corporis translationem præcipua facta fuisse dignoscitur virtus, ad ipsius sanctam evidentissime declarandam sanctitatem, et quia locum unde transpositus fuerat, etsi corpore, non tamen tuitione reliquerat. Presbyter vero inde cum per eandem viam qua sancti martyris corpus translatus venerat, plaustrum musto onustum minaret,

antequam domum pervenisset, ducilis a fundo karalis egressus in terram, nemine considerante, prosiliit : attamen mustus haud minus quam si obturatum esset foramen, nec una fluerat gutta, stetit, perventumque ad receptaculum plaustrum cum fuisset, presbyter accedens, et tonnam hanc inde si quiddam fecisset circumspiciens, animadvertit aperto foramine ducilem abesse, æstimans pavensque nihil in ea musti remansisse, famulos vehementi furore commotus arguere cœpit, et quare hoc minime providerint acriter ut tristis invehere : dumquo amaro nimis animo sic loquitur, unus retro recurrens ducilem a terra non longe jacentem recepit, atque ad patentem qui erat in tonna pertusum applicuit. Quo apposito, priusquam intro poneretur, impetus musti e regione prosiliens, ad barbam et pecius porrigentis ducilem usque volavit. Presbyter autem et qui astabant, pro hoc quod visu mirabile ostensum fuerat, attoniti stupuerunt, vocesque hymnidicas omnium Factori ejusque sancto martyri Savino in cœlum levatis manibus cum jubilatione dederunt. Sacerdos vero sub eadem summa qua illud in tonnam posuerat, vino recepto, ampliori voto et ore grates lætus exsolvit. Hoc et alia idem Bonimius a præfato Bonito avunculo suo frequenti relatu se accepisse fatebatur.

10. Sed quid plurima de sancto scribentes conferemus ? Nunquid illum majoris meriti ex hoc faciemus ? Ut si, verbi gratia, de Giboldi cursis inseramus per dibus sese introrsum ad invicem respicientibus, moxque sancti precatu superna miseratione directis ; ac de vinea illa juxta quam ejus corpus pausatam fuit, nec prius inde remotum, donec eadem ipsi daretur vinea ; vel de alio in somnis commoto a Franciæ partibus adveniente, manumque aridam diu habente, atque interventu martyris illic extemplo curato ; aut etiam de cæco ab annis triginta lumine oculorum privato, qui post trecentorum sexaginta mensium curricula ibidem illuminatus videns hilarisque recessit. Hæc et similia benignitate martyris ad ejus limina debilibus concessa, si modo, ut dixerim, superfluo exsequi incipiant, sanatorumque nomina, patrias villasque in quibus sunt nati vel ex quibus advenerunt, si disposuero recitare, me sobriis lectoribus avidisque auditoribus tædium inferre non abnego. Est autem mensura discretionis in divinis et hagiographis servanda scripturis, et si pauca de ipso referamus, nunquid ejus meriti virtutisque gratiam ex paucis mutilabimus dictis ? Hoc autem precamur sufficiat dictum, paucisque roboratum, quod beatus Savinus ita decenter translatus, pretiosus ac gloriosus habetur martyr Christi. Quod tam ipse quamque omnes Christum confitentes, rite confessores appellantur, cuidam ex eodem monasterio Deo subique devoto per revelationem spiritus ostendere voluit, se martyrem ob sanguinis pro Christo effusionem malle vocari.

11. Est enim meritis dives, precibus potens,

ipsum rogemus, ipsumque humiles imploremus, A ejus sanctorumque omnium orationibus crimina no-
 quatenus ad eum qui se martyrem fecit, atque in stra idem Dominus solvat peccata seu commissa re-
 caelestibus martyrii præmio coronavit, pro nostra laxet universa, gloriam vitamque conferrat sempi-
 animæ corporisque salute intercedere dignetur, ut ternam in sæcula sæculorum. Amen.

RATPERTUS

SANGALLENSIS MONACHUS.

NOTITIA HISTORICA IN RATPERTUM.

(Apud Pertzium, Monumenta Germ. Hist., tom. II.)

S. Galli celeberrimæ abbatæ in Helvetia incuna-
 bula et casus describere, desinente sæculo nono,
 Ratpertus aggressus est (a), quod incæptum dien
 sæculo undecimo Ekkehardus IV, sæculo duodecimo
 Burchardus, sæculo decimo tertio Conradus de Fa-
 baria, sæculo decimo quarto Christianus Kuchi-
 meister prosecuti sunt, opere pro addiscenda medi
 ævi indole apprime accommodo.

Ratpertus Tiguro ortus, post medium sæculi noni
 in S. Gallo monasticam vitam amplexus est, magi-
 stros sortitus Marcellum et Isonem, ac condiscipulos
 S. Notkerum balbulum, Tutilonem, Hartmannum,
 Waltramum et Salomonem postea Constantiæ epi-
 scopum, viros illius ævi nominatissimus. Præfectus
 posthac ipse scholis, tam indefesso studios litteris
 incubuit, ut nec cura corporis, nec communi prece
 ab eis averti se pateretur, quippe tam raro domo
 egressus, ut integro anno duos calceos non attereret,
 diurnas psalmodiarum preces non frequentans cum
 dicto: *bonas missas facimus, si alios facere eas*
docemus. Cum ei incumberet fratres ob commissa a
 superiore ex regulæ S. Benedicti præscripto ad
 fustigationem condemnatos, columnæ alligatos fla-
 gellis cædere, id munus in hujusmodi otiosos et
 inutiles acriter exercebat. Extremo decumbentem
 quadraginta canonici, ejus quondam discipuli, qui
 de multis Alamanniæ ecclesiis festum S. Galli cele-
 braturi huc convenerant, invisere, quorum quilibet
 se pro eo defuncto triginta missas Deo oblaturum
 spondebat. Obiit die 25 Octobris, circa annum 900.
 Ex iis quæ scripserat, supersunt præter hos Casus
 aliquæ chartæ traditionum, plures hymni sacri abs
 Jodoco Mezler Canisio traditi publicandi, et versio
 latina Vitæ S. Galli ab ipso ad usum populi rhy-
 thmo Teutonico concinnatæ. Stylus ejus, etsi tersior
 sit ac ætas ejus in plerisque ferebat, nihilominus

B teutonismos et modos loquendi ex bibliis, liturgia et
 regula S. Benedicti mutuatos refert, ac quasdam
 rusticæ Latinitatis voces a scriptoribus sæculi vi et
 vii libris invectas habet. Pro more auctorum medi
 ævi vera narrans fallitur in dominibus propriis, aut
 aliquibus circumstantiis, quos infidæ memoriæ lap-
 sus relata referentibus, et librorum ope destitutis
 accidisse nemo mirabitur. Primævus Casuum horum
 textus auctori cœvus est; is reperitur in codice
 n. 614. canonibus Remedii episcopi, et ordinibus
 Romanis colligatus; est scriptus ornate et correcte
 mendis scriptoris manu cœva emendatis. Huic co-
 dici tanta fidelitate studui inhærere, ut neque in
 voce, nec syllaba, nec littera ab eo secederem, lit-
 teris majusculis, et interpunctionibus exceptis, quæ,
 utpote obsoletæ, non videntur esse in recensis reti-
 nendæ, etsi illis quibus Romanos subinde usos
 fuisse fragmenta nostra codicum sæculo vii vetu-
 stiorum docent, satis conformes sint. In his enim
 antiquissimis paginis pro commate punctum in me-
 dio lineæ, pro puncto speciem quandam puncti in-
 terrogationis positam, et numeros antecedens et
 subsequens punctum habere videmus. Habentur
 Ratperti Casus etiam in cod. n. 615, sed cum is de
 cod. n. 614 descriptus reperiatur, et sæculum viii
 non superet, seponendum eum esse judicabam.
 Ratperti Casus primo edidit Melchior Goldastus
 1606 Francofurti, secutus fidem sex codicum, sed
 recentiorum. Quæ causa est, quod in ejus editio-
 nem menda irrepserint, quæ, cum neque editores
 subsequentes ad codicem primigenium recurrerent,
 identidem recusa videmus.

In S. Gallo, 1824.

ILDEPRONSUS VON ARX,
 Bibliothecarius.

(a) Notitias suas hausit ex Vitæ SS. Columbani, Galli,
 et Otmari, ex antiquorum Patrum traditionibus, librisque

et chartis authenticis apud S. Gallum adservatis; sui de-
 nique temporis historiæ pars ipse non parva fuerat. Pertz.